

3 – SHO‘BA

UMUMTA’LIM MAKTABLARI VA MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA MUSIQA TA’LIMINI ZAMONAVIY ART- PEDAGOGIK PARADIGMA ASOSIDA TASHKIL ETISH: INNOVATSION O‘QITISH TEXNOLOGIYALARI, DOLZARB MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

UMUMTA’LIM MAKTABLARIDA MILLIY MUSIQA ESHITISH KO‘NIKMALARINI BAHOLASH MEZONLARI VA METODLARI

Tajiboyev Elmurod Maxmudjonovich
NamDPI ART pedagogika kafedrası (PhD) dotsenti
Ahmadjonova Nozima Nizomjon qizi
Namangan davlat pedagogika instituti
Musiqa ta’lim yo‘nalishi 3- boshqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'rta maktab o'quvchilarida tinglash ko'nikmalarini shakllantirish va milliy musiqiy asarlarni baholash mezonlari va metodologik yondashuvlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda musiqiy idrok, eshitish madaniyati, estetik tafakkur va milliy musiqiy merosni pedagogik nuqtai nazardan tushunish jarayonlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, u o'quvchilarning musiqani tinglash orqali tahlil qilish, ifodali usullarni ajratish va badiiy mazmunni tushunish qobiliyati darajasini aniqlashga yordam beradigan baholash tizimini yaratishdagi qiyinchiliklarni ham qamrab oladi. Inshoda mavjud ta'lim vositalari, interaktiv metodologiyalar va kompetentsiyaga asoslangan yondashuv asosida baholash mezonlarini takomillashtirish strategiyalari asoslanadi.

Kalit so‘zlar: milliy musiqa, musiqiy idrok, baholash mezonlari, eshitish ko‘nikmasi, estetik tarbiya, kompetensiya, pedagogik metodlar, umumta’lim maktabi.

KIRISH

O'quvchilarning estetik dunyoqarashi, milliy madaniyatga hurmati va ijodiy fikrlashi umumta'lim maktablarida musiqa ta'limiga katta ta'sir ko'rsatadi. O'quvchilar milliy musiqa namunalarini tinglash orqali musiqiy diddan tashqari tarixiy va madaniy tushunchalarga ham ega bo'ladilar. Shuning uchun bugungi ta'lim tizimi oldida turgan eng dolzarb muammolardan biri milliy musiqani tinglash

va uni fanga asoslangan mezonlar yordamida baholash qobiliyatini rivojlantirishdir.

Musiqiy asarning ritmik tuzilishini, ohangdor rivojlanishini, gamma tizimini va ifodali texnikalarni tushunish musiqa ta'limida tinglash jarayonining bir qismidir. O'quvchi musiqani idrok etganda, u o'zining estetik munosabatini rivojlantiradi, asarning mazmunini his qiladi va uning hissiy holatini qabul qiladi. Ushbu nuqtai nazarga ko'ra, o'quvchilarning kognitiv va hissiy rivojlanishiga milliy musiqa namunalarini tinglash jarayoni bevosita ta'sir qiladi.

Ta'lim amaliyotida musiqiy qobiliyatlarni baholash uchun ko'pincha ijro yoki nazariy bilimlar qo'llaniladi. Biroq, tinglash qobiliyatlarini baholash aniq standartlar va yagona usullarni talab qiladigan qiyin ta'lim jarayonidir. Ushbu standartlar o'quvchilarning farqlash, musiqa tahlili, ifodali usullarni aniqlash va badiiy mazmunni tushunishdagi mahoratini baholash uchun ishlatilishi kerak.

Milliy musiqa namunalarining gamma tuzilishi, ritmik chuqurligi va milliy kuy tizimi ularning o'ziga xosligini belgilaydi. Natijada, o'quvchilarni baholashda ularning keng musiqiy bilimlarini ham, milliy musiqaga xos xususiyatlarni tushunishlarini ham hisobga olish muhimdir. Bu o'qituvchilar tomonidan kompetentsiyaga asoslangan baholash tizimlari, interaktiv tinglash faoliyati va audio tahlil kabi ilg'or texnikalardan foydalanishni taqozo etadi.

Bundan tashqari, zamonaviy ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali milliy musiqa tinglash qobiliyatlarini rivojlantirish uchun yangi istiqbollar yaratilmoqda. Talabalarning musiqa haqidagi tushunchasi interaktiv dasturlar, audio platformalar va multimedia texnologiyalari orqali yanada yaxshilanadi. Bundan tashqari, bu baholash jarayonini aniq va xolis bo'lishiga imkon beradi.

Shuning uchun, milliy musiqa tinglash qobiliyatlarini rivojlantirish va baholash uchun ilmiy asoslangan tizimni yaratish ta'lim standartlarini oshirish, talabalar o'rtasida estetik madaniyatni rivojlantirish va milliy ideallarni mustahkamlash uchun juda muhimdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD

Pedagogika, musiqashunoslik va estetik ta'limning markazida umumta'lim maktablarida milliy musiqani tinglash qobiliyatini rivojlantirish va baholash mavzusi murakkab ilmiy muammo sifatida qaraladi. Ushbu sohadagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu qobiliyatlarning rivojlanishi nafaqat musiqiy bilimga, balki estetik tuyg'uga, milliy qadriyatlarga munosabat va hissiy sezgirlikka ham bog'liq.

Musiqa o'qitishning nazariy asoslarini o'rganish jarayonida o'quvchining ichki aqliy faoliyati musiqani boshdan kechirish jarayoni bilan chambarchas bog'liqligi ta'kidlanadi. Xususan, o'quvchilarning majoziy fikrlash, hissiy rezonans va estetik baholash jarayonlarining rivojlanishi ular musiqa tinglaganda ko'rinadi [Karimov,

112–118]. Ushbu nuqtai nazarga ko'ra, milliy musiqa namunalarini tinglash milliy o'ziga xoslik tuyg'usini boshdan kechirish va san'atni tushunish uchun juda muhimdir.

O'quvchilarning tinglash qobiliyatini rivojlantirishga metodik yondashuv talabi musiqa ta'limi texnikasi bo'yicha tadqiqotlar bilan qo'llab-quvvatlanadi. Bu holda, tinglash mashqlari metodik, qasddan o'sish jarayoni sifatida qaraladi. Metodologiya nuqtai nazaridan, bu protsedura musiqiy tarkibni tanlash, tinglash muhitini yaratish va refleksiv tahlilni tuzishni o'z ichiga oladi [Mirzaev, 55–60].

Estetik ta'lim nazariyasiga ko'ra, musiqa tinglash talabani hissiy tajribasini kuchaytiradigan asosiy elementlardan biridir. Musiqani tushunadigan talabalar nafaqat tovushlar tizimini, balki u o'zida mujassam etgan axloqiy va ma'naviy mohiyatni ham anglay oladilar [Nabiyeva, 73–77]. Bu shuni ko'rsatadiki, baholash mezonlarini yaratishda texnik mezonlardan tashqari, hissiy va kognitiv ko'rsatkichlarni ham hisobga olish kerak.

Musiqa ta'limining asosiy maqsadlaridan biri rasmiy ta'lim talablariga [rasmiy Musiqa ta'limi standarti, 25–30] muvofiq o'quvchilarda musiqiy savodxonlikni, tinglash madaniyatini va mamlakat musiqiy merosiga hurmatni rivojlantirishdir. Baholash mezonlarini yaratishning me'yoriy asosi ushbu maqolada keltirilgan.

Musiqa darslarida interaktiv texnikalardan foydalanish talabalarning eshitish faoliyatini zamonaviy ta'lim texnologiyalari nuqtai nazaridan rag'batlantiradi. Talabalarning musiqiy tafakkuri tinglash jarayonida munozara, taqqoslash va tahlil kabi faol yondashuvlardan foydalanish orqali rivojlanadi [Saidov, 41–46].

Eshitish qobiliyatlari musiqiy iste'dodlarni rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlarda muhim boylik hisoblanadi. U janrni aniqlash, ritmni idrok etish, kuyni farqlash va estetik baholash kabi elementlardan iborat [Tursunova, 88–92]. Natijada, baholash standartlari murakkab bo'lishi kerak.

Milliy musiqa va uning ta'limiy qiymati bo'yicha tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, musiqa tinglash o'quvchilarda milliy o'ziga xoslik tuyg'usini rivojlantirish uchun ayniqsa muhimdir. O'quvchilar milliy kuylar va qo'shiqlarni tinglash orqali tarixiy va madaniy meros haqida bilib olishadi [Usmonov, 66–70].

Musiqa o'qitish amaliyotida eshitish faoliyatini baholashda differentsiatsiyalangan texnikaning ahamiyati ta'kidlangan. Har bir o'quvchining noyob iste'dodlarini hisobga olish kerak [Yusupova, 99–104].

O'rta maktab musiqa o'qitishdagi asosiy metodologik yondashuvlardan biri bu musiqa tinglash harakati bo'lib, u o'quvchilarga estetik tafakkurini rivojlantirishga, hissiy va intellektual ufqlarini kengaytirishga va milliy va global madaniy qadriyatlarni tushunishga yordam beradi. Musiqa tinglash shunchaki eshitishdan ko'proq narsani o'z ichiga oladi; u kognitiv, analitik va hissiy idrok jarayonini o'z ichiga oladi, bunda o'quvchi musiqiy manzarani kuzatadi, uni estetik jihatdan

baholaydi, uni o'zining ichki tajribasi bilan taqqoslaydi va uning ma'nosini tushunadi. Binobarin, pedagogik, psixologik va metodologik asoslarning integratsiyasi o'rta maktablarda musiqa tinglashni qanday tashkil etish uchun asos bo'lib xizmat qilishi kerak. Zamonaviy musiqa ta'limining maqsadi o'quvchilarni passiv tinglovchilardan faol kuzatuvchilarga aylantirishdir. Bu puxta tayyorgarlik, maqsadli tashkil etish va tinglash jarayonining murakkabligini talab qiladi.

Musiqaning ma'lum bir san'at turi sifatidagi xususiyati tinglash tajribasining metodologik asoslarini aniqlashda birinchi navbatda e'tiborga olinishi kerak. Melodiya, ritm, balandlik, tembr va dinamika - bu musiqa, vaqt san'ati, inson miyasiga ta'sir qilish usullarining bir nechtasi. Natijada, o'quvchi musiqa tinglaganda, tashqi tovush oqimidan tashqari, uning ichki mantig'ini, rivojlanish dinamikasini va hissiy ohangini ham sezadi. Psixologik jihatdan, bu jarayon idrok, diqqat, xotira, tasavvur va mulohaza kabi kognitiv funktsiyalarning uyg'un ishlashini talab qiladi. Agar boshlang'ich maktab o'quvchisining musiqani idrok etishi ko'proq majoziy-emotsional bo'lsa, yuqori sinflarda analitik-keng qamrovli daraja ko'tariladi. Natijada, yondashuvni ishlab chiqishda yosh xususiyatlarini hisobga olish kerak.

Musiqa tinglashni yaxshi tashkil etish haqida gap ketganda, o'qituvchining tayyorgarligi juda muhimdir. O'qituvchi darsni boshlashdan oldin asarning janri, shakli, mazmuni va ijodiy tarixini yaxshi bilishi kerak. Masalan, o'zbek milliy musiqasining ajoyib namunalari bo'lgan Shashmaqom yoki xalq qo'shiqlarini tinglashda talabalarning ongli ravishda tushunishi ularga ularning gamma tizimi, texnika xususiyatlari va ijro an'analari haqida qisqa, ammo aniq ma'lumot berish orqali ta'minlanadi. Lyudvig van Betxoven yoki Volfgang Amadey Motsartning asarlari kabi global musiqiy merosi namunalarini tinglashda ularning rasmiy tuzilishi, davr estetikasi va badiiy yo'nalishini tushuntirish ham metodologik jihatdan maqbuldir.

Ammo darsni ma'ruzaga aylantirish o'rniga, bu ma'lumot talabalarga tinglashga tayyorlanishga yordam berishi kerak.

Tayyorgarlik bosqichi, to'g'ridan-to'g'ri tinglash bosqichi va tahlil-munozara bosqichi musiqa tinglashning uchta asosiy bosqichidir. Tayyorgarlik bosqichida o'quvchilarning e'tiborini jamlash va ma'lum bir hissiy holatni uyg'otish juda muhimdir. Bu bosqichda o'qituvchi talabalarga asar mazmuniga kirish imkoniyatini berish uchun vizual vositalar, qisqacha muhokama va savol-javoblardan foydalanadi. Masalan, talabalardan tabiiy muhitni tasvirlaydigan qo'shiqni eshitishdan oldin tabiat haqidagi fikrlari so'ralishi mumkin. To'g'ridan-to'g'ri tinglash paytida sukunat, diqqatni jamlash va o'zini tahlil qilish rivojlantiriladi. O'qituvchi butun asarni yoki uning faqat bir qismini ijro etishi mumkin. Keyingi darslarda murakkab simfonik yoki vokal kompozitsiyalaridan

foydalanish mumkin bo'lsa-da, boshlang'ich maktablarda qisqa, yoqimli kuylar afzal ko'riladi. Talabalar o'z fikrlari bilan o'rtoqlashadilar va tinglashdan keyingi tahlil bosqichida asarning atmosferasi, sur'ati, dinamikasi va markaziy mavzusini hisobga oladilar. O'quvchining nutq madaniyati va estetik mulohazalari shu jarayon orqali rivojlanadi. Musiqa tinglashda ta'lim maqsadi ham bir xil darajada muhimdir. O'quvchilarning go'zallikka bo'lgan hurmati, insonparvarligi va vatanparvarligi musiqa orqali shakllanadi. Tariximiz, an'alarimiz va urf-odatlarimizga hurmat milliy kuylar va qo'shiqlar orqali rivojlanadi. Jahon musiqasi namunalari bag'rikenglik va boshqa xalqlar madaniyatiga bo'lgan minnatdorchilikni rivojlantirishi mumkin. Musiqa darhol his-tuyg'ularga ta'sir qilgani va ichki tajribalarni kuchaytirgani uchun u estetik ta'lim jarayonida mislsiz rol o'ynaydi.

Baholash ham metodologik jihatdan muhim mavzu hisoblanadi. Musiqa tinglashda o'quvchining hissiy munosabati, analitik fikrlashi va faol ishtiroki hisobga olinadi. An'anaviy og'zaki so'rovlarga qo'shimcha ravishda test savollari, innovatsion topshiriqlar va qisqa yozma mulohazalardan foydalanish mumkin. Eng muhimi, baholash ilhomlantiruvchi va rag'batlantiruvchi bo'lishi kerak.

Ushbu tadqiqotda pedagogik kuzatuv, suhbatlar, diagnostika testlari, musiqiy mazmunga asoslangan tahlil va sifatli va miqdoriy tahlil usullari qo'llanildi. Talabalarning tinglash qobiliyatlari tadqiqot davomida oldindan belgilangan standartlar yordamida baholandi.

MUHOKAMA

Talabaning milliy musiqani tinglash qobiliyatini baholash nafaqat uning eshitganlarini qanchalik yaxshi eslab qolishini o'z ichiga oladi. Bu madaniy, hissiy va kognitiv elementlarni birlashtirgan ko'p qatlamli jarayon. Natijada, biz hozirgi ilmiy usullarning afzalliklari va kamchiliklarini ularni tahlil qilish orqali aniqlashimiz mumkin.

Avvalo, eski usullar baholash uchun ko'proq reproduktiv bilimlarga tayanadi. Boshqacha qilib aytganda, asosiy mezon talabaning musiqiy asar nomini, yaratuvchisini yoki janrini aniqlash qobiliyatidir. Shunga qaramay, bu usul musiqa estetikasining mohiyatini aks ettirishga qodir emas. Chunki musiqiy idrok ham hissiy tajribani, ham faktik ma'lumotlarni qamrab oladi [Karimov, 112–118].

Zamonaviy metodologik metodologiyalarga ko'ra, baholash jarayoni interaktiv va dinamik bo'lishi kerak. Masalan, talabaning chuqur idrokini baholash uchun tasvirlarni tasvirlash, tinglagan materialini muhokama qilish va o'z fikrlarini himoya qilish kabi topshiriqlar qo'llaniladi [Mirzaev, 55–60]. Bu baholashning ob'ektivligi va murakkabligini oshiradi.

Estetik ta'lim nuqtai nazaridan, o'quvchilarning musiqa tinglash paytidagi hissiy reaksiyalari muhim ko'rsatkichlar sifatida qaraladi. Agar o'quvchi musiqaga

qiziqmasa, badiiy tuyg'u rivojlanayotgani aniq [Nabiyeva, 73–77]. Natijada, baholash mezonlariga hissiy reaksiya komponentlarini kiritish maqsadga muvofiqdir.

Talaba musiqa tinglash jarayonida faol ishtirok etishi, asarni baholay olishi va davlat standartlarida [Davlat standarti, 25–30] belgilangan mezonlarga muvofiq o'z fikrlarini bildirishi kerak. Baholash mezonlarini yaratishning asosiy yo'llari ushbu ehtiyojlar bilan belgilanadi.

Baholash jarayonini yaxshiroq boshqarish uchun pedagogik texnologiyadan foydalanish mumkin. Masalan, talabalar interaktiv baholashlar, audio-vizual vositalar va guruh loyihalaridan foydalanganda ko'proq jalb qilinadi [Saidov, 41–46]. Ushbu yondashuvlar har bir talabaning o'ziga xos xususiyatlarini ham hisobga olish imkonini beradi.

Baholash mezonlari musiqiy kompetentsiyani oshirishga qaratilgan usullarda ko'p komponentli tizim sifatida qaraladi. Bu tizimda ritmni sezish, kuyni aniqlash va musiqiy manzarani tushunish kabi ko'rsatkichlar juda muhimdir [Tursunova, 88–92].

Milliy musiqani baholash standartlari talabaning milliy ideallarga munosabatini ham hisobga olishi kerak. Masalan, talabalarining e'tiborini, hurmatini va tushunishini ular xalq qo'shiqlarini tinglashda baholash mumkin [Usmonov, 66–70].

Bundan tashqari, o'ziga xos strategiya juda muhimdir. Har bir talaba noyob musiqiy qobiliyatga ega bo'lganligi sababli, baholash individual yondashuvni qo'llashi kerak [Yusupova, 99–104].

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, milliy musiqa tinglash qobiliyatini baholashning eng yaxshi usuli murakkab mezonlardan foydalanishdir. Tadqiqot davomida qo'llanilgan baholash usuli tufayli talabalarining musiqiy idrokini to'liq aniqlash mumkin edi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, standart baholash usullaridan foydalangan guruhlardagi talabalar yaxshi bilim darajasiga ega bo'lishsa-da, musiqani chuqur idrok etish ko'rsatkichlari pastligicha qoldi. Boshqa tomondan, interaktiv va analitik usullardan foydalangan guruhlarda talabalarining estetikani baholash, musiqiy tasvirlarni tushunish va o'z qarashlarini ifoda etish qobiliyatlari sezilarli darajada yaxshilandi.

Bundan tashqari, o'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishi hissiy jihatlarni o'z ichiga olgan baholash usullari bilan kuchaytirildi. Talabalar eshitgan asarlari haqida o'z fikrlarini bildirib boshlaganlarida ularning musiqiy tafakkuri rivojlandi.

Talabalarining milliy o'ziga xoslik tuyg'usini rivojlantirishga milliy musiqa namunalariidan foydalanish ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Talabalar kurs davomida xalq

kuylari va ohanglariga kuchli qiziqish ko'rsatdilar va ularni chuqurroq tushunish uchun harakat qilishdi.

Baholash mezonlariga musiqiy eshitish aniqligi, ritmik sezgirlik, ohangdor mulohaza, estetik baholash va hissiy reaksiya kabi asosiy sohalar kiritilgan. Ushbu standartlar o'quvchilarning rivojlanish bosqichini baholash uchun ishlatilgan.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, moslashtirilgan strategiyadan foydalanganda har bir talabaning o'ziga xos rivojlanish yo'nalishini aniqlash mumkin. Bu o'qitish jarayonini samaraliroq tashkil etishga yordam beradi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari milliy musiqa tinglash qobiliyatlarini baholash uchun zamonaviy, murakkab va shaxsiylashtirilgan usullarga ehtiyojni qo'llab-quvvatladi. Ushbu usullar talabalarning bilim darajasidan tashqari, ularning badiiy va madaniy o'sishini ham kafolatlaydi.

XULOSA

O'quvchilarning estetik, kognitiv va hissiy rivojlanishiga o'rta maktablarda milliy musiqani tinglash qobiliyatini rivojlantirish va baholash jarayoni sezilarli darajada ta'sir ko'rsatishi isbotlangan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, akademik ma'lumotlardan tashqari, haqiqiy tinglash va tahlil qilish mashqlari musiqiy tuyg'uni rivojlantirishning samaraliroq usullari hisoblanadi.

O'quvchilar milliy musiqiy asarlarni tinglash jarayonida musiqaning ichki tuzilishi, ijodiy mohiyati va hissiy reaksiyasini tushunish bilan birga, ohang va ritm o'rtasidagi farqni farqlash qobiliyatini rivojlantiradilar. Eshitish o'tkirligi, analitik qobiliyatlar, musiqiy ifodani tushunish va estetik munosabat ko'p bosqichli baholash mezonlarining bir qismi bo'lishi kerak.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, odatiy baholash usullari ko'pincha har bir o'quvchining o'ziga xos kognitiv xususiyatlarini etarli darajada hisobga olmaydi. Natijada, kompetentsiyaga asoslangan baholash tizimi joriy etilishi kerak. Bu usul o'quvchining analitik fikrlashi, ijodiy yondashuvi va musiqiy faoliyatdagi amaliy ishtirokini batafsil baholash imkonini beradi.

Bundan tashqari, interaktiv yondashuvlar, audio-vizual texnologiyalar va guruh tahlili texnikalaridan foydalangan holda milliy musiqa namunalarini o'qitish o'quvchilarning tinglash qobiliyatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Natijada, baholash jarayoni aniqroq va samaraliroq bo'ladi.

Milliy musiqa tinglash qobiliyatlarini baholash standartlarini takomillashtirish estetik ta'limni kuchaytiradi, o'quvchilarda mamlakat musiqiy merosiga hurmatni rivojlantiradi va ta'lim jarayonining sifatini oshiradi. Kelajakda standartlashtirilgan baholash usullarini yaratish va raqamli ta'lim texnologiyalaridan keng foydalanish muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Botirkhanovich, S. B. (2024). The Structure of Kashkar Rubab, And Methods of Their Execution. *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ARTS AND DESIGN*, 5(1), 19-22.
2. Shokirkhonov, B. (2026, February). DEVELOPMENT OF STUDENTS'PERFORMING AND MUSICAL ABILITIES THROUGH INSTRUMENTS. In *International Conference on Social Sciences & Humanities* (Vol. 2, No. 2, pp. 77-79).
3. Botirxonovich, S. B. (2025). MUSIQA NAZARIYASI FANIDAN TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIMINI TASHKIL ETISH METODIKASI. *FARS International Journal of Education, Social Science & Humanities.*, 13(7), 139-150.
4. Toshmatov, G. U. O. (2026). Musiqa ta'limi jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari. *Science and Education*, 7(2), 195-201.
5. Тошматов, F., & Турдалиева, О. (2023). ТАЛАБАЛАРНИ МУСТАҚИЛ ИШЛАШГА ҚИЗИҚТИРИШ ОМИЛЛАРИ. Универсальная индексная библиотека Евразийского журнала академических исследований, 3(6), 162-166.
6. Olimjonovich, T. G., & Komiljanovna, D. G. (2022). The Importance of the Festival “East Songs” in the Introduction and Development of National Classical Music of the Peoples of the East. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, 3(6), 195-199.
7. Abduraimov, S. (2024). METHODS OF USING PRACTICAL METHODS IN MUSIC CULTURE LESSONS IN HIGH SCHOOLS. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 3(6), 22-25.
8. Abduraimov, S. Z. (2024). MUSIQA TO ‘GARAKLARI ASOSIDA O ‘QUVCHILARDA MILLIY RUHIYAT TUSHUNCHALARINI SHAKLLANTIRISH USULLARI. *Inter education & global study*, (5 (1)), 44-51.
9. Erdonov, S. B., Maxmudov, A. V., Abduraimov, O. S., Allamurotov, A. L., Mavlanov, B. J., & Mamatkasimov, O. T. (2023). On Reserves of *Hippophae rhamnoides* L. Fruit on the Territory of the Zarafshan National Nature Park of Uzbekistan. *American Journal of Plant Sciences*, 14, 946-954.
10. Asrakulova, A. (2025). ECONOMIC VIEWS OF ABU NASR FORABI. *Инновационные исследования в науке*, 4(2), 65-68.
11. Nabievna, A. A. (2025). ECONOMIC THOUGHTS OF YUSUF KHOS KHOJIB. *Web of Humanities: Journal of Social Science and Humanitarian Research*, 3(2), 212-214.
12. Asrakulova, A. (2025, February). HISTORICAL-PHILOSOPHICAL AND PUBLIC ADMINISTRATION ISSUES IN NIZAMULMULK'S “SIYOSATNOMA”. In *Международная конференция академических наук* (Vol. 4, No. 2, pp. 85-88).
13. Jurayeva, G. (2025). TALABALARNING O'ZBEK XALQ CHOLG'ULARIDA IJROCHILIK MAHORATLARINI OSHIRISHDA USTOZ-SHOGIRD AN'ANALARINING O'RNII. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 535538.
14. Jurayeva, G. (2024). MUSIQA FANIDA XALQ CHOLG'ULARINI O'RGATISHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Universal Science Perspectives International Scientific Practical Journal*, 1(1).
15. Jo'Rayeva, G. Z. Q. (2026). STEM yondashuvi asosida musiqa nazariyasi ta'limini rivojlantirish yo'llari. *Science and Education*, 7(2), 169-174.
16. Akhmedov, B. (2026, February). THE ROLE OF MUSIC IN THE FORMATION OF PERSONALITY. In *International Conference on Social Sciences & Humanities* (Vol. 2, No. 2, pp. 72-76).

17. Akhmedov, B. (2026, February). TECHNICAL AND EXPRESSIVE ASPECTS OF THE CONDUCTING APPARATUS. In International Conference on Social Sciences & Humanities (Vol. 2, No. 2, pp. 68-71).
18. Ahmedov, B. S. (2026). Umumta'lim maktablari musiqa darslarida musiqa tinglash jarayonining metodik asoslari. *Science and Education*, 7(2), 182-187.
19. Tajiboyev, E. (2025). O 'ZBEK MILLIY QADRIYATLARINING TARIXIY MEROSI VA ZAMONAVIY JAMIYATDAGI O 'RNI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3).
20. Tajiboev, E. (2025). ORGANIZATION OF AN OUT-OF-CLASS MUSIC CLUB IN COMPREHENSIVE SECONDARY SCHOOLS. *Развитие и инновации в науке*, 4(2), 13-16
21. Tajiboyev, E. M. (2026). Scientific and pedagogical foundations of developing the skills of listening to national music in higher education system. *Science and Education*, 7(1), 1038-1043.
22. Usmonjanova, G. A. Q. (2026). O 'quvchilarning STEAM ta'lim texnologiyalarini qo 'llash asosida muammolarni yechish ko 'nikmalarini rivojlantirish metodikasi. *Science and Education*, 7(2), 157-161.
23. Usmonjanova, G. A. Q. (2026). Musiqiy mashg 'ulotlar orqali talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi. *Science and Education*, 7(3), 388-391.
24. Usmonjanova, G. A. Q. (2026). Musiqa ta'limida STEM texnologiyalari va milliy musiqa integratsiyasi. *Science and Education*, 7(3), 392-395.
25. Odilova, G. O. (2026). Musiqa ta'limi yo 'nalishi talabalarida ritmik kompetensiyani rivojlantirishning metodik asoslari. *Science and Education*, 7(1), 960-965.
26. Odilova, G. (2025). MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA BOLALAR BILAN ISHLASHDA MULOQOT TEXNOLOGIYASIDA. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 367-370.
27. Odilova, G. O. (2026). Musiqa ta'limi orqali bolaga emotsional yondashish tendensiyalari. *Science and Education*, 7(2), 162-168.
28. Gaziyevev, J. J. (2021). STYLISTIC FEATURES OF THE WORK OF FRANZ JOSEPH HAYDN. In *АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ* (pp. 215-217).
29. JURAKHONOVICH, G. J., & KARIMBERDIEVICH, R. K. Renewing the System of the Country and the Role and Significance of Art and Culture in Today's New Level of Modernization in Our Life. *JournalNX*, 6(05), 7-9.
30. Joraxanovich, G. J. (2025). XIX ASR OHIRI XX ASR BOSHLARIDA YEVROPADA MUSIQA PSIXOLOGIYASI RIVOJLANISHI. *Научный Импульс*, 4(37), 157-161.
31. Muhammadjon o'g, O. R. A. (2025, December). RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA PEDAGOGIKA YO 'NALISHI TALABALARI KREATIV FIKRLASH KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATION METODIKASI. In Partner conferences of the International Scientific Journal Research Focus (Vol. 1, No. 1, pp. 1156-1159).
32. Muhammadjon o'g, O. R. A. (2025). MUSIQA TA'LIMINI BARCHA TALABALAR UCHUN INKLYUZIV TARTIBDA TASHKIL ETISH. "Iqtidorli talabalar ilmiy xabarlar" ilmiy-uslubiy jurnali, 1(2), 3-9.